

Методически насоки за организация и провеждане на работа сред природата (за учители от детските градини)

София Георгиева

Abstract: Work etc. "Green schools", which here are called "kindergarten line nature" because, that is aimed at children from preschool childhood is guided intuitively. Leading to difficulties arising from the facts that children are full-time with the leading conditions of work are specific field requires specific actions and knowledge. The paper highlights methodological points defining this activity and indicate the results of practical application work done by teachers. Identification and results.

Key words: "green schools, kindergarten line nature"

ВЪВЕДЕНИЕ

От години провеждането на зелени училища с ученици е утвърдена практика. В същото време за нея няма методически изисквания, които да я направляват. Ако работата сред природата е предназначена за деца от предучилищното детство, проблемът се усложнява поради възрастта на участниците и свързаните с нея особености, още повече, че тя се базира на съвкупност от взаимно свързани и частично проникващи се научни области, каквито са: екологията, биологията, ботаниката и други. Тези факти актуализират настоящата разработка.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Работата на открито, като съществен елемент от цялостното взаимодействие с децата, би трябвало да е в тясна връзка със същността и целите ѝ.¹ Какви са те?

Специфичните черти се свързват с: допълва традиционната работа в детската градина като я насища с много и разнообразни характеристики, типични за неформалното взаимодействие в педагогическото пространство и самостоятелното обогатяване на жизнения опит: разчупва традиционното организиране и го доближава до взаимодействие в интерактивна образователна среда; обогатява мисловната активност, чрез включване на децата в множество нови и нетипични ситуации; променя нагласите към съществени компоненти на гражданското възпитание и обучение каквито са екологичното и здравното; създава предпоставки за организиране на участниците в групи и общност; допринася за положителни промени в съзнанието на децата към Родината и природата.

Като цяло става въпрос за нарастване на възможностите за рефлексия на взаимодействията в групата и с природата върху цялостната детска личност по един приемлив и приятен начин. Съприкосновението с природата става причина за появата на потребност да се общува с нея перманентно, по-често и за дълго. Реалните условия сред природата предоставят възможности за собствени проучвания и това допринася за изпълнение на нови роли - на природозащитници. В този смисъл, „детската градина сред природата“ може да се определи като: изследователско-информационна; възпитателно-образователна; туристическа и природо-защитна.

Целите на този вид работа са в неотделима връзка с целите на работата в предучилищното детство като цяло. Независимо от това, конкретното място, където се провежда рефлектира върху оформянето на стратегията за възпитателно-образователни взаимодействия във връзка с екологичното възпитание² и образование /гръцки произход, произлизащ от термините οἶκος /„икос“ – „дом“/ и

¹ Забележка: Употребата на словосъчетанието „детска градина на открито“ се употребява като аналог на „зелено училище“, за да отрази разликата предвид възрастта

² Вж. по подробно Георгиева, С., Предучилищна педагогика, Авангард-Принт-ООД, 2013 с. 218-220

λογος „логос“ – „наука“, т.е. наука за общия ни дом - природата. в рамките на спецификата на района – море, планина, защитено място.../.

Образователното съдържание трябва да е съобразено с: предвиденото в учебната програма - респективно разпределение; мястото, където се намират обучаваните, образователните направления, които ще се включат.

Принципите на природо-съобразност и нагледност имат приоритетно място.

Сред *методите* на работа излизат на преден план тези, които позволяват включване на максимален брой анализатори и усещания - наблюдение, теренни проучвания и други. Използването им в контекста на естествената им връзка с технологията на цялостния възпитателно-учебен процес и в този смисъл, използваните в процеса на работа в детската градина на открито те имат някои специфични черти: влияят се от средата, където ще се използват; налага се да се ползват комбинирано, с цел допълване - например наблюдение с обяснение; в различни игри³ могат да се включат интерактивни методи, приложими за работа на открито; някои методи могат да се прилагат, като се използват образци от заобикалящата природна действителност.

За подбора на организационните *форми* има различни съображения - задачите, обстановката, фактът, че в повечето време се работи в смесена група и други. Най-приложими са: работа в екип, празници и тържества, викторини, екскурзии, игри, дейности по избор. Целесъобразното структуриране на горепосочените компоненти, обслужва най-вече две образователни направления:

- **Природен свят** – Ядро "Животински свят", Ядро "Растителен свят", Ядро "Естествена физическа среда и природни явления";
- **Социален свят** – Ядро "Общуване с околните и самоутвърждаване", Ядро "Предметна среда", Ядро "Здравословна и социална среда".

Съществен елемент с голям развиваш ефект оказват *дейностите*, които с помощта на възрастните биха могли да се организират и провеждат.

Практическите дейности, свързани съдържателно с учебното съдържание в програмата трябва да вземат под внимание, възможностите и необходимостта да се развиват сетивата, потребностите, чувствата, интересите, да се активизират волята и енергията на подрастващите; усвоят правилни норми на поведение, да придобият подходящи навици за общуване с околната среда, които в следващите периоди да се усъвършенстват и обогатяват; утвърдят нравствени понятия, чувства, отношения към природата и природните ресурси, живите организми, флората и фауната; засили етично, интелектуално-познавателно, естетическо и социално - значимо екологично възпитание и образование, което се формулира с общото понятие екологична култура.

Те са:

- ✓ **изучаването на местността** /чрез представени реални и визуални модели / на терен/ и богатата на различни видове еко-система;
- ✓ **изграждане на Еко – кът** за разговори, споделяне на впечатления и отмора;
- ✓ **съвместно изготвяне на програма „Какво да правим, за да помогнем?“ /района където се провежда/?** За приобщаване към „Зелената идея“- запазване на интереса на децата към чистотата и красотата в природата;
- ✓ **оформяне на „Еко-пътека“** – игрово пресъздаване; **изработване на къщички за птиците**, като възможност за съвместно реализиране на задачи, свързани с трудовата активност; **поставяне на хранилки** – възможност за децата да усвояват природозащитно поведение;

³ Вж. Приложение 1

- ✓ **направа на хербарии** – за научаване на подбор и подготовка за хербаризиране; **организиране на викторина на различни теми, с което се** помагат децата в познавателната им активност и мисловните умения; **подготвяне на изложби** – тематични;
- ✓ **подготовка и провеждане на карнавали или приказни сценки** – близки до ролевата игра, те дават и възможности за прояви на творчество.

Могат да се посочат още много дейности. Те като цяло се обединяват около познавателната и природозащитната дейност, свързани са съдържателно с учебното съдържание и вземат под внимание, възможностите и необходимостта да се:

- ✓ развиват сетивата, потребностите, чувствата, интересите, да се активизират волята и енергията на подрастващите;
- ✓ усвоят правилни норми на поведение, да придобият подходящи навици за общуване с околната среда, които в следващите периоди да се усъвършенстват и обогатяват;
- ✓ утвърдят нравствени понятия, чувства, отношения към природата и природните ресурси, живите организми, флората и фауната;
- ✓ засили етично, интелектуално-познавателно, естетическо и социално-значимо екологично възпитание и образование, което се формулира с общото понятие екологична култура.

Изпълнението на задачите с възпитателен и образователен ефект в контекста на целите залегнали в работата на детската градина сред природата се свързват с **планиране**. То включва:

- ✓ структуриране на технология за работа с включени в нея: методи, средства, организация, срокове - междинни и краен;
- ✓ намиране на сътрудници, правене на прогнози относно трудности и резултати.

Важен момент при планирането е да се прояви гъвкавост и в този контекст да се планират варианти, които да отговорят на детските възможности или трудности. Планирането би могло да включи и инициативи с влияние върху по-широки кръгове от хора и групи /карнавали, фотоизложби и колажи, вечери на природата и други/ с оглед приобщаване на родители, местната власт, медиите и създаване на широка гражданска подкрепа за устойчиви и ефективни екологични политики за развитие и извън региона. В конкретните случаи акцентите на програмирането би следвало да се обединят около ключовите проблеми: повишаване на екологичната култура; навлизане на съвременните тенденции в сферата на опазване на околната среда във всички образователни степени; прилагане на нови методи и подходи при реализиране на целите, отговарящи на съвременните тенденции в сферата на образователния процес; формиране на съзнание у децата за отговорности свързани с устойчивото развитие на еко-равновесието; създаване на предпоставки за формиране на чувство на принадлежност към околната среда, в която всеки живее; приобщаване на децата към дейностите насочени по посока опознаване и изследване и на природата; формиране на нагласи за активно участие в иновации свързани с опазване на природата; осмисляне на задълженията и постигане на определени резултати от участващите в програмата за екологично образование, като перманентни.

Организационните етапи са в непосредствена връзка и взаимна зависимост от обема и вида на възпитателното и образователно съдържание. В същото време те визират и включени дейности /в закрыта и открита среда/, разпределени времево. Предвид зависимостта от климатичните условия, би следвало да се помисли за мобилност на дейностите на открито, ако това се наложи. При определяне на организационните етапи би следвало да се вземат под внимание следните аргументи:

- ✓ възможностите и потребностите на участниците;
- ✓ времетраенето и броя на модулите;
- ✓ времето, необходимо за изпълнение.

По отношение на първия аргумент */какви са възможностите и потребностите на участниците/* се налага диагностициране. То би следвало да предхожда изготвянето на отделните етапи и програмата като цяло. При него е важно да се установят:

- ✓ детските интереси;
- ✓ знанията на децата;
- ✓ опита им;
- ✓ груповите характеристики;
- ✓ индивидуалните качества.

Във връзка с втория аргумент */врементаенето на цялата програма и броя на модулите в нея/* е от съществено значение:

- ✓ началото и края на програмата;
- ✓ броя на модулите и относителната им съдържателна тежест, предвид целите на проекта;
- ✓ броя, социокултурния статус и възрастта на децата;
- ✓ обучителите като брой и специалност.

Във връзка с третия аргумент */времето, необходимо за изпълнение на отделните дейности/* не е без значение: разпределение по време на провеждане на детската градина на открито и за всеки конкретен ден; дейностите и методите за реализирането им от гледна точка на времето, необходимо за тях; времето, предвидени за съвместни дейности с представители на други групи.

Като основна смислово образуваща част на всички мероприятия, съпътстващи провеждането на детската градина на открито, *програмата* играе изключителна роля в провеждането. Тя е в тясна връзка с плана за провеждане на детската градина на открито и конкретните етапи */подготвителен, основен или провеждане и заключителен-свързан с обобщение и оценка/*. Тя трябва да даде рамката на работата, на базата на целите да конкретизира задачи с добро съотношение между теоретичната и емпиричната работа.

Исходните позиции за изготвяне на програмата са: цялостният контекст на работата с децата, да е възрастово съобразна, да притежава качеството перспективност и вариативност. Като цяло, съставянето на програмата трябва да съчетава съображения, свързани не само с горепосочените компоненти, а да предвиди и как тя ще се вмести в дневния режим на децата; да е в съответствие с нормативните документи, уреждащи детските пътувания, мястото за провеждане, района и работния екип.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Описаните методически насоки бяха основа за провеждане на обучение-практикум. Резултатите доказаха ефективност, тъй като се оказаха устойчиви по отношение целите, заложили в идеята обогатяване на преподавателските знания и компетенции за работа с деца в екологична среда. Освен това работата на открито, подпомогна създаването на модели⁴ за работа при традиционен тип организация в затворена среда. Наблюдава се пост ефект - засилване на интереса към създаване и използване на средства, които предполагат включване на новите технологии при работа с деца в допустимите хигиенни норми⁵.

⁴ Вж. Приложение 2 - материали, изготвени по време на обучение на учители

⁵ Заб. Изискванията във връзка с хигиената на умствения труд важи с още по-голяма сила, при работа с деца от предучилищна възраст, особено, когато се използват компютърните технологии.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Георгиева, С., Предучилищна педагогика, Русе, Авангард-Принт-ООД, 2013
- [2] Гюров Д. „Самоутвърдяване и взаимодействие в подготвителна група”, сп. „Предучилищно възпитание” бр. 3/ 2004
- [3] Кучулска, Е., Запознаване с околната действителност, София, 1979, с. 10
- [4] Миткова, М., Социалната адаптация в ранна предучилищна възраст, Предучилищна възпитание, кн. 8, 2009
- [5] Национална програма за действие по околна среда и здраве 2008 - 2013 г., София, 18 декември 2008 г.

За контакти:

Доц. д-р Соня Г. Георгиева, Русе 7012, РУ „А. Кънчев, e-mail: sonya@ru.acad.bg

Игри за деца

"Пиктограми"

Обяснява се на децата какво е пиктограма⁶. Децата биват насочени да си спомнят познати пиктограми като:

- ✓ кръстосани вилица и лъжица –означение на ресторант;
- ✓ чаша кафе- означение за кафене;
- ✓ червен кръст – означение за болница или медицински пункт и т.н.

След като си спомнят и изброят, какви пиктограми са виждали, започва самото упражнение. То преминава през няколко етапа:

- ✓ На участниците се предлага да помислят, а след това да нарисуват следните пиктограми: „Весел празник“, „Опасност от падане на мълния“, „Внимание падащи предмети“, „Опасни растения“ и други.
- ✓ След завършване на работата се организира изложба на нарисваните пиктограми, а след това се провежда кратко обсъждане на тема: „Защо пиктограми с едно и също съдържание могат да бъдат нарисувани по различен начин? Защо те са важни“.
- ✓ Групата се разделя на два отбора. На отборите се предлага сами да измислят съдържанието на пиктограми, с които могат да означат различни места и обекти в парка и да ги нарисуват. Рисунките трябва да бъдат толкова, колкото са членовете на отбора.
- ✓ Един от отборите по ред показва своите рисунки, а другият отбор трябва да познае какво съдържание е скрито зад тях.

Побеждава отборът, който по-добре отгатне и най-подробно обясни реда на своите разсъждения.

„Екологичен килим“⁷

Самото присъствие на "килима" подбужда децата да се откажат от не природосъобразно поведение – чупене на клони, отскубване на корени, нараняване кората на дърветата, замърсяване на околната среда.

Върху парче мек плат с размери 90 на 150 сантиметета, с флумастри, лепило и материали се оформя декорация.

Всички сядат в кръг заедно. Разказват за своя килим и как могат да допринесат той да съществува.

Следва обсъждане на тема в три части /групово предварително обсъждане/ „Как с моите действия мога да попреча на екологичния килим?“, „Как ще се чувстват растенията и животните след това?“, „Как ще се чувстват хората?“

„Екологичният килим“ ще придаде на децата вътрешна увереност и спокойствие, за екологичната защитеност на природата и приноса, който могат да имат за това. Той ще им помогне да се концентрират в своите усилия да търсят решения на проблемите. Това е прекрасен символ, за екологосъобразно поведение.

⁶ Заб. може да се визуализират различни – на пътни знаци, от географска карта и други.

⁷ Заб. Игрите са разработени съвместно с обучавани.

Приложение 2

Продукти от работа на учители – модели на природни обекти⁸

⁸ Забележка: Моделът в ляво е изцяло изработен от пластелин и е върху основа от хартия, я в дясно комбинация от пластелин и природни материали